דרשה לפרשת תולדות · תש"פ

כשזה לא אני

מה משמעות חפירת הבארות החוזרת ונישנית של יצחק אבינו?

מבוסס על לקו"ש חלק ל' שיחה א לפרשת תולדות

לפני שמתחילים

מספרים על אדם שהגיע לרופא והתלונן: אני סובל מפיצול אישיות!

שאל הרופא: באמת אתה סובל מפיצול אישיות?

השיב המטופל: אני?! ברור שלא...

השבוע נקרא את פרשת תולדות, בה נפגש לראשונה עם יעקב, בחיר האבות ואחיו הבכור ויריבו הגדול, עשיו. נקרא על סיפור מכירת הבכורה, וקבלת הברכות במרמה, בריחתו של יעקב ללבן ועד. אבל לפני שנתחיל להתעסק בחייו ופועלו של יעקב (ו..עשיו), בואו ונעצור לרגע להתבונן בסיפורי התורה על יצחק אבינו. יצחק אבינו, העלום מבין כל האבות, ידוע כ...חופר בארות! פרשת השבוע מלמדת אותנו על חפירה חוזרת ונישנת של באר אחר באר ועל המריבות והקשיים שנערמו לו בדרך.

אמנם מים הם דבר חשוב מאוד (ובלעדם אי אפשר לחיות) ובעולם העתיק (ואפילו בימינו אלו, לצערנו..) התנהלו מלחמות שלמות עקובות מדם על מקורות מים, אבל, אחרי ככלות הכל, האם זה כל מה שיש לתורה לספר לנו על יצחק אבינו? האם כל יחוסו של יצחק מסתכם בכך שהוא "הבעלים" הראשונים והמייסד של חברת "מקורות"??

הרמב"ן (פרשתינו כו,כ) מאריך להסביר ש(כמו בבאר גשמית..) יש הרבה המסתתר לו מתחת לפני השטח בסיפור חפירת הבארות. "אבל יש בדבר, ענין נסתר בתוכו כי בא להודיע דבר העתיד". באר המים החיים מסמלת את בית האלוקים (בית המקדש) העתיד להיבנות ע"י בניו של יצחק. כמו שהבאר הגשמית ממנה נובעים מים חיים ומתוקים היא מקור של חיים, כך גם בית המקדש, והגילוי האלוקי שעבר דרכו, מסמל את מקור החיים של עם ישראל ודרכינו של כל העולם כולו!

לבאר הראשונה קרא יצחק בשם "עשק" על שם העושק- המריבות והמלחמות אותם ערכו אומות העולם איתנו עד שהביאו לחורבנו. הבאר השניה-"שטנה"- על שם כתבי השטנה אותם כתבו אומות העולם נגד בניית בית המקדש השני, דבר שהביא, אחרי שנים רבות, (גם) לחורבנו. ואילו, הבאר השלישית- "רחובות"- על שם בית המקדש השלישי שאז ירחיב ה' את גבול ארץ ישראל, ונוכל לשבת בבטחה ובשלום "איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו" ולעבוד את ה' שכם אחד!

"אין בית מדרש ללא חידוש" רמזים על בתי המקדש אצל האבות היו מוצאים בריבוי סיפורים ומאורעות. מדרשי התורה מלמדים אותנו, השכם הערב, שהאבות ראו בחזיונם את הגלות והגאולה, את הבניה ואת

החורבן. לדוגמא ,אברהם אבינו ראה את הגלויות שנגזרו על עם ישראל בברית בין הבתרים שבוע הבא, נקרא על "סולם יעקב"- חלומו של יעקב אבינו בו הוא רואה את בית המקדש "בנוי וחרב, בנוי וחרב..." לא חסר לנו רמזים וגימטריות, ראשי תיבות וסופי תיבות על בית המקדש..

מה מיוחד בחפירת הבארות? מה מיוחד בבתי המקדש כפי שהם מוזכרים ונרמזים ע"י יצחק אבינו? ובעיקר, מהו המסר אלינו, כאן ועכשיו, ערב הגאולה האמיתית והשלימה?

בתורתו של הרבי, אנו מוצאים רעיון נפלא החבוי בתוך סיפור זה, רעיון עם מסר חזק ואקטואלי אלינו. בעוד שהאבות (רק) ראו את בתי המקדש,(ראיה רוחנית אבסטרקטית..) יצחק אבינו "חפר" אותו!!! יותר מזה, יצחק אבינו לא "בנה" את המקדש/באר, הוא חפר דווקא!!

מה מיוחד בחפירה?

חפירת בארות מייצגת ענין שלם ועקרוני בעבודת האדם, יסוד חשוב שעליו צריך לתת את הדעת. באר נחפרת ע"י האדם, בעבודה קשה ויגיעה עצומה. לא כמו מעיין, שכל כולו "בידי שמיים", את הבאר צריך האדם לחפור, הוא צריך להשקיע זמן, מאמץ, כח סבל ונחישות על מנת לבצע את המטרה!

לעומת זאת, גם אחרי יגיעת האדם, גם אחרי שעות, ימים (ואולי שבועות..) של עבודת פרך, נביעת המים אינה מגיעה בכוחו ובבחירתו, המים נובעים מעצמם! ע"י הסרת רגבי העפר וכמויות אדירות של קרקע, המים פורצים בכח מתחת האדמה ומתנקזים לתוך הבאר, אותה חפר האדם.

כך גם בבית המקדש...התורה מצווה עלינו "ועשו לי מקדש", אסור לנו לשבת בחיבוק ידיים ולחכות, על האדם לעשות ולפעול, לחפור ולעמול, על מנת לגלות את הקדושה (ואת הגאולה..) המסתתרת בעולם. יחד עם זאת, עליו לדעת, שהקדושה..מגיעה מלמעלה! הוא, אמנם, סולל את הדרך ומכין את המקום, אבל אז, עליו לחכות ולהמתין, לצפות ולקוות, לביאת ולפריצת ....המים (והגאולה!)

ידוע ששלשת האבות מסמלים את ג' העמודים עליהם העולם עומד. אברהם הוא עמוד החסד, יעקב מייצג את לימוד התורה, ואילו יצחק? יצחק הוא עמוד העבודה!

יצחק אבינו וחפירת הבארות מלמדת אותנו שעל האדם לעבוד! וכשעובדים, כשמתמסרים בכח ובנחישות לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, "יש שכר לפעולתך", והמים האלוקיים, השראת הקדושה בבית המקדש פורצת דרך מסך וחושך הגלות ומביאה איתה את הגאולה.

הכל טוב ויפה, לכאורה, אם מדברים על הבית הראשון והשני, אותם בנו בני ישראל בכחות עצמם. אבל, האם לא נאמר במקורות שהבית השלישי "בנוי ומשוכלל" ירד מן השמים? האם לא כתוב בזהר שהבית השלישי נקרא "בנינא דקוב"ה" (בנין הקב"ה) ? האם לא מוסבר, שבתי המקדש שנבנו ע"י בני תמותה נחרבו, מכיון שבני אדם (וכל מעשם ופועלם) אינם נצחיים, משא"כ הבית השלישי שיבנה ע"י הקב"ה, יהיה קיים לעד, כמו הקב"ה שבנה אותו? לכאורה, אין כל צורך ואין כל ערך, למעשי האדם בקשר לבית המקדש השלישי??

מסביר הרבי, שההיפך הוא הנכון, נצחיותו של הבית השלישי היא תוצאה ממעשה ועבודת בני ישראל במשך אריכות הגלות, זוהי השלימות הנעלית ביותר, שכן במשך הגלות הכל כך ארוכה הזאת, עם ישראל נזדכך, זיכוך אחר זיכוך, בירור אחר בירור, ע"י עמידה בתוקף ובמסירות נפש על כל ערכי התורה והיהדות, עד כדי כך, ש...היהודי אינו נחשב כמציאות בפני עצמה, הוא גילה כיצד כל מעשיו ועבודתו הם בעצם מעשיו של הקב"ה! הוא לא (רק) בן הפועל למען האב, הוא לא ישות נפרדת או מציאות עצמאית, כל כולו הוא "יציר כפיו של הקב"ה" לכן- מעשיו הם מעשי ה', ופועלו הוא פועל של הקב"ה!

זהו החידוש הנפלא של הבית השלישי על הקודמים לו. אכן, גם בבית הראשון והשני היתה עבודה ויגיעה, גם אז, התאמצו בני ישראל לעבוד את ה', מ"מ היתה זו עבודה בה הורגשה מציאותו של האדם (שכלו, רגשותיו ופועלו). דווקא במשך זמן הגלות, שעיקר עבודת ה' נעשית מתוך קבלת עול מוחלטת, מתוך ביטול פנימי ועצמי, נעשים המעשים שלנו מעשי ידי הקב"ה! זה, באמת, לא אנחנו...

סיפור לסיום

לאחר פיגוע הטרור בבית הספר למלאכה, שלח הרבי קבוצה של תלמידים-שלוחים, לארץ ישראל. מטרת השליחות היתה, להרים את המורל של החסידים השבורים והרצוצים. בשובם של השלוחים ל770, ד' אלול תשט"ז, ערך הרבי התועדות מיוחדת לכבודם, ובה הוא ביקש מהם לשיר ניגון אותו למדו בארץ הקודש.

על מה שקרה בהמשך, מספר הרב שלום פלדמן:

הרבי חיכה עד שאחד מהשלוחים התחיל לשיר "הרבי שלנו"-שיר ילדים אותו היה נהוג לשיר במוסדות חב"ד בארץ.

הרבי החויר, ושעות ספורות לאחר מכן, הוא פרץ בבכי, כשראשו הקדוש נשען על השולחן...

לאחר מכן, פתח הרבי בשיחה על חשיבות ונחיצות העבודה מתוך ביטול ד"ונפשי כעפר לכל תהיה".

שבת שלום!